

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ФЕДЕРАТИВНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

„СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СФРЈ“ излази у издању на српскохрватском односно хрватскосрпском, словеначком македонском албанском и мађарском језику — Отлази по тарифи — Жиро-рачуни код Службе друштвеног књиговодства 6882-603 19644

Петак, 20 август 1982

БЕОГРАД

БРОЈ 50

ГОД XXXVIII

Цена овог броја је 30 динара — Преплата за 1982. годину износи 1140 динара — Рок за рекламације 15 дана — Редакција Улица Јована Ђиситића бр 1 Пошт факс 228 — Телефон Централ 650-153, Уредништво 651-823, Служба претплате 651-732 Телекс 11756

612

На основу члана 397 став 2 Царинског закона („Службени лист СФРЈ“, бр 10/76, 36/79, 52/79 и 12/82), Савезно извршно веће доноси

О Д Л У К У

О ДОПУНИ ОДЛУКЕ О НАЧИНУ ПРОДАЈЕ ЦАРИНСКЕ РОБЕ И РАСПОРЕДУ СРЕДСТАВА ДОБИВЕНИХ ТОМ ПРОДАЈОМ

1 У Одлуци о начину продаје царинске робе и распореду средстава добивених том продајом („Службени лист СФРЈ“, бр 35/76, 41/79 и 18/82) у тачки 17 после става 2 додаје се нови став 3, који гласи

„Кафа (сирова, пржена, млевена и мешана), продаје се Савезној дирекцији за резерве прехранбених производа непосредном погодбом“

2 Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ“

Б л бр 335
12. августа 1982 године
Београд

Савезно извршно веће

Потпредседник,

Борисав Сребрић, с р

613.

На основу члана 221 став 1 тачка 3 Закона о основама безбедности саобраћаја на путевима („Службени лист СФРЈ“, бр 63/80) у споразуму са савезним секретаром за унутрашње послове и председником Савезног комитета за енергетику и индустрију, председник Савезног комитета за саобраћај и везе прописује

П Р А В И Л Н И К

О ДИМЕНЗИЈАМА, УКУПНИМ МАСАМА И ОСОВИНСКОМ ОПТЕРЕЂЕЊУ ВОЗИЛА И О ОСНОВНИМ УСЛОВИМА КОЈЕ МОРАЈУ ДА ИСПУЊАВАЈУ УРЕЂАЈИ И ОПРЕМА НА ВОЗИЛИМА У САОБРАЋАЈУ НА ПУТЕВИМА

1 ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1

Овим правилником прописују се димензије возила, укупне масе возила, осовинска оптерећења возила и основни услови које морају да испуњавају уређаји и опрема на возилима у саобраћају на путевима и који на возилима морају бити уграђени и

изведени тако да возила могу безбедно учествовати у саобраћају на путевима, као и други технички услови којима морају одговорати поједини уређаји на возилима који су од значаја за безбедност саобраћаја.

Члан 2

Под димензијама возила, у смислу овог правилника, подразумевају се габаритне димензије возила и скупа возила и димензије возила које су од посебног значаја за безбедност саобраћаја на путевима

Под масом возила, у смислу овог правилника, подразумевају се највећа дозвољена и сопствена маса возила, носивост возила и маса којом возило притиска на подлогу

Члан 3

Под уређајима на моторним и прикључним возилима у саобраћају на путевима, у смислу овог правилника, подразумевају се

- 1) уређаји за управљање,
- 2) уређаји за заустављање,
- 3) уређаји за осветљавање пута и за давање светлосних знакова,
- 4) уређаји који омогућавају нормалну видљивост,
- 5) уређаји за давање звучних знакова,
- 6) уређаји за кретање возила уназад,
- 7) уређаји за контролу и давање знакова;
- 8) уређаји за одвођење и испуштање издувних гасова,
- 9) уређаји за спајање вучног и прикључног возила,
- 10) остали уређаји од посебног значаја за безбедност саобраћаја (каросерија кабина за возача и простор за путнике, пневматици, блатобрани браници, заштитнишци од подметања са задње стране под возило прикључни за сигурносне појасеве прикључни за вугу, уређаји за обезбеђење возила од неовлашћене употребе уређаји за полни на сабијени или течни гас и уређаји од којих зависи састав и обојеност издувних гасова)

Члан 4

Под опремом возила у саобраћају на путевима, у смислу овог правилника, подразумевају се

- 1) резервни точак,
- 2) апарат за гашење пожара,
- 3) знак за обележавање возила заустављеног на коловозу пута,
- 4) опрема за гужање прве помоћи (кутија прве помоћи),
- 5) клинасти подметачи,
- 6) чекић за разбијање стакла,

- 7) резервне сијалице,
- 8) сигурносни појасеви,
- 9) уже или полуга за вучу,
- 10) зимска опрема,
- 11) друга опрема.

II ДИМЕНЗИЈЕ ВОЗИЛА И УКУПНА МАСА ВОЗИЛА

Члан 5

Највећа дужина возила је растојање између најистуренијег предњег дела и најистуренијег задњег дела возила, без терета

Највећа ширина возила је растојање између најистуренијих бочних делова возила, без терета

Највећа висина возила је растојање између хоризонталне подлоге и највишег дела возила у неоптерећеном стању

Члан 6

Највећа дозвољена дужина возила износи, и то

- 1) путничког аутомобила — 6 m,
- 2) аутобуса, теретног возила, специјалног возила и радног возила — 12 m,
- 3) аутобуса, специјалног путничког возила и специјалног теретног моторног возила, зглобног конструктивног састава — 17 m, а аутобуса за градски и приградски саобраћај и тролејбус за градски саобраћај, зглобног конструктивног састава — 18 m,
- 4) прикључног возила (са рудом)
  - а) са једном осовином — 6 m,
  - б) са две осовине — 10 m,
  - в) са три и више осовина — 12 m,
- 5) скупа возила
  - а) тегљача са полуприколицом — 16,5 m,
  - б) вучног возила са једним или два прикључна возила, осим возила за превоз лица у градском и приградском саобраћају — 18 m,
  - в) аутобуса са приколицом за градски и приградски саобраћај — 20 m,
  - г) путничког аутомобила са приколицом — 15 m,
  - б) запрежног возила, укључујући и запрегу — 10 m

Члан 7

Највећа дозвољена ширина возила износи 2,5 m

Изузетно од одредбе става 1 овог члана, ширина возила не обухвата прекорачења која могу настати услед деформација пнеуматика у зони напстања на коловоз, постављања ланаца за снег и уградње габаритних светала, показивача правца скретања, спољњег огледала, светала за осветљавање пута, еластичних блатобрана и друге додатне опреме за чврсту конструкцију возила

Сви зглобно или еластично везани делови из става 2 овог члана, кад се преклопе уз чврсту конструкцију возила, морају бити унутар прописане највеће дозвољене ширине возила, а остали делови — унутар прописане ширине увећање за вредност дозвољеног одступања од највише 1% од вредности из става 1 овог члана.

Члан 8

Највећа дозвољена висина возила износи 4,0 m.

Члан 9

Моторна и прикључна возила, као и скупови возила, морају имати такве уређаје да приликом војње у кругу од 330° пребрисана површина круга, спољашњег пречника 24 m, не буде шира од 0,7 m. Том приликом мора бити најистуренија тачка возила њежена по кругу пречника 24 m

Члан 10

Препуст на моторним и прикључним возилима може износити највише 50% размака између осовина

Изузетно од одредбе става 1 овог члана, на двоосовинским моторним возилима са кабином изнад мотора и на аутобусима, препуст може износити највише 60% размака између осовина, а на аутобусима са мотором иза задње осовине и аутобусима са мотором између предње и задње осовине — највише 63% размака између осовина

Одредбе ст 1 и 2 овог члана не односе се на возила са уграђеним уређајима за обављање одређених радњи

Под размаком између осовина возила на моторни погон и приколица, у смислу овог правилника, подразумева се растојање између предње и задње осовине

Ако је предња или задња осовина возила изведена као једнострука двострука или трострука, под размаком између осовина подразумева се растојање између симетрала двоструких, односно троструких осовина и крајње (предње или задње) осовине возила

За полуприколице, уместо размака између осовина, узима се растојање између вертикалне осе обртног постоља и симетрале осовина, односно задње осовине полуприколице

Члан 11

Највећа дозвољена маса возила на моторни погон или скупа возила износи 40 t с тим што осовинско оптерећење тог возила, односно скупа возила — у стању мировања, на хоризонталној подлози не сме да прелази, и то

- 1) оптерећење једне осовине — 10 t,
- 2) оптерећење једноструке осовине или више осовина са међусобним растојањем мањим од 1 m — 10 t,
- 3) оптерећење двоструке осовине са међусобним растојањем од 1 до 2 m — 16 t, при чему ниједна осовина не сме бити оптерећена преко 10 t,
- 4) оптерећење троструке осовине са међусобним растојањем суседних осовина од 1 до 2 m — 24 t, при чему ниједна осовина не сме бити оптерећена преко 10 t, а ни две суседне осовине више од 16 t.

Члан 12

Највећа дозвољена маса возила са точковима без пнеуматика износи за возило које има точкове са напацима од метала, пуне гуме, пластике или сличног материјала, и то са

- 1) једном осовином — 1,2 t,
- 2) две осовине — 3,0 t.

Напаци од метала, пуне гуме, пластике или сличног материјала морају бити равни. Клинци којима су напаци приковани морају имати равну главу и не смеју да стрче ван равни наплата.

Члан 13

Однос бруто-снаге мотора изражене у киловатима, односно у коњским снагама и највише дозвољене масе возила изражене у тонама, мора бити, и то за

1) путничке аутомобиле комбинована возила и мотоцикле — најмање 14,72 kW/t,

2) аутобусе, осим аутобуса зглобног конструктивног састава — најмање 8,83 kW/t,

3) теретна возила — најмање 7,36 kW/t,

4) аутобусе зглобног конструктивног састава — најмање 5,88 kW/t,

5) радна и специјална возила намењена за обављање комуналних услуга, теретна возила намењена за обављање транспорта у пољопривреди, шумарству, грађевинарству и рударству, као и за скупове моторних и прикључних возила — најмање 4,41 kW/t,

6) возила са електропогоном

а) са напајањем из мреже — примењују се одредбе тач 2 до 4 овог става,

б) са напајањем из сопственог извора електричне енергије

— за возила намењена превозу лица — најмање 5 kW/t, осим за бицикле са електромотором,

— за возила намењена превозу терета — најмање 3 kW/t

На погонске тачкове путничких аутомобила, аутобуса, троллејбуса и мотоцикла, ако је возило оптерећено и у мировању на хоризонталној равни, мора отпадати најмање једна трећина највише дозвољене масе возила, односно скупа возила, а на погонске тачкове теретних и вучних возила — најмање једна четвртина највише дозвољене масе возила, односно скупа возила

Укупна маса приколице не сме бити већа од укупне масе вучног возила за више од 50%

III УРЕЂАЈИ НА МОТОРНИМ И ПРИКЉУЧНИМ ВОЗИЛИМА

1 Уређаји за управљање возилом

Члан 14

Уређај за управљање возилом на сваком моторном возилу мора бити поуздан и изведен тако да возач може лако, брзо и на сигуран начин мењати правац кретања возила

Уређај за управљање возилом из става 1 овог члана мора бити такав да се предња тачкови возила који се налазе у положају заокретања, при кретању возила по хоризонталној равни површини, после ослобађања тачка управљача, сами враћају ка положају за праволинијско кретање

Слободан код тачка управљача на возилу не сме бити већи од 30°

2 Уређаји за заустављање возила

Члан 15

Уређаји за заустављање (у даљем тексту кочни систем) на моторним и прикључним возилима морају бити уграђени и изведени тако да возач може возило на сигуран, брзо и ефикасан начин зауставити, без обзира на степен оптерећења возила и нагиб пута по коме се возило креће, као и осигурати возило у непокретном положају на путу с нагибом

Под кочним системом из става 1 овог члана подразумевају се

- 1) радна кочница,
- 2) помоћна кочница,
- 3) паркирна кочница

Радна кочница мора бити таква да омогући возачу да возило заустави на сигуран, брзо и ефикасан начин, без обзира на брзину кретања возила, оптерећење возила и нагиб пута. Та кочница треба да омогући регулисање са возачког места интензитета кочења, а да при том возач не испушта управљач из руке, и она треба да делује подједнако на тачкове који се налазе на истој осовини

Помоћна кочница мора бити таква да омогући возачу да возило кочи, односно заустави на одговарајућем одстојању ако откаже радна кочница. Помоћна кочница мора бити постављена тако да је возач може лако и брзо употребити са возачког места, при чему једна рука возача мора бити слободна ради управљања возилом.

При употреби радне и помоћне кочнице разлика силе кочења на тачковима исте осовине не сме бити већа од 20%, при чему се за основу израчунавања узима процент од све силе

Паркирна кочница мора бити таква да се помоћу ње паркирано возило у закоченом положају може осигурати одговарајућим механичким уређајем. Та кочница мора бити постављена у моторно возило тако да је возач може употребити са возачког места, а у прикључно возило тако да је возач може активирати са возачког места или лице које је ван возила.

Члан 16

Радна, помоћна и паркирна кочница на моторном и прикључном возилу, осим на мотоциклу, морају бити уграђене и изведене тако да на поуздан и безбедан начин зауставе возило

Радна, помоћна и паркирна кочница моторних возила из става 1 овог члана могу бити комбиноване тако

1) да постоје најмање две команде независне једна од друге и да команда радне кочнице буде независна и одвојена од команде паркирне кочнице,

2) да команда помоћне кочнице буде независна од команде паркирне кочнице, ако је паркирна кочница такве конструкције да се не може ставити у дејство при кретању возила

Радна кочница моторних возила из става 1 овог члана мора деловати на све тачкове.

Радна и паркирна кочница морају деловати на површину која је са тачковима стално повезана довољно чврстим деловима

Ако откаже кочница на било којој осовини прикључног возила спојеног са моторним возилом из става 1 овог члана као вучним возилом, мора бити обезбеђено чесметано кочење кочницама постављеним у том вучном возилу

Уређаји којима се обезбеђује непрекидно подешавање интензитета кочења сразмерно промени оптерећења на моторним и прикључним возилима, осим на аутобусима за градски и приградски саобраћај, као и на прикључним возилима највише дозвољене масе до 1,5 t, која на било којој задњој осовини имају промену оптерећења „пуну-празно“ већу од 40% од највећег осовинског оптерећења, морају бити уграђени и изведени тако да обезбеђују непрекидно подешавање интензитета кочења сразмерно промени оптерећења

На моторним и прикључним возилима која имају еластично вешање осовина помоћу гибљива чији је прогиб гибља „пуно-празно“ мањи од 25 mm не морају бити уграђени уређаји којима се обезбеђује непрекидно подешавање интензитета кочења сразмерно промени оптерећења

Успорач за дуготрајно успоравање на моторним возилима највеће дозвољене масе преко 5 t која су предвиђена за вучу приколица највеће дозвољене масе преко 7 t, односно полуприколица са седлом чија је највећа дозвољена маса, која је умањена за масу која оптерећује седло, већа од 7 t и на моторним возилима највеће дозвољене масе преко 9 t, мора бити уграђен и изведен тако да обезбеђује дуготрајно успоравање возила и да истовремено активира уређај за дуготрајно успоравање на прикључном возилу

Структура преносног механизма радне кочнице на моторним возилима највеће дозвољене масе преко 10 t мора бити таква да се кочнице на осовинама активирају помоћу најмање два међусобно независна извора енергије тако да се ако изостане кочиње на једној осовини, остане несметано кочење на другој осовини или другим осовинама. Остатак ефикасности кочног уређаја за радно кочење може да буде најмање 30% од норматива прописаног за радну кочницу из члана 96 овог правилника

Структура кочног система за радно кочење моторних возила која морају испуњавати услове из става 9 овог члана, а предвиђена су за вучу прикључних возила, мора бити таква да је увек у стању да стави у дејство кочнице прикључног возила

Код моторних и прикључних возила, као и код скупа возила, дејство кочница на поједине осовине мора бити синхронизовано

Кочни систем за радно кочење скупа возила мора бити такав да обезбеђује кочење прикључног возила истовремено или пре кочења вучног возила. Време од притиска на додату радне кочнице до активирања цилиндра радне кочнице, односно док се постигне 10% вредности од радног притиска на најнеповољнијој осовини не сме бити веће од 0,2 секунде, а укупно време да би се постигло 75% вредности од радног притиска — не сме бити веће од 0,6 секунди

Члан 17

Кочни систем на мотоциклима са бочном приколицом или без ње мора бити уграђен и изведен као два независна кочна система са посебним уређајима за њихово активирање на предњи и задњи точак односно само на предњи или само на задњи точак мотоцикла

Члан 18

Кочни систем на моторним возилима на три точка, чији су точкови симетрично распоређени у односу на уздужну средишњу раван возила и чија највећа дозвољена маса не прелази 1 t, мора бити уграђен и изведен као два независна кочна система од којих један дејствује на предњи точак, односно на предње точкове, а други на задњи точак, односно на задње точкове

На моторном возилу из става 1 овог члана мора бити уграђена и изведена и паркирна кочница тако да се помоћу ње осигура возило у закоченом положају

На моторна возила из става 1 овог члана, чија највећа дозвољена маса прелази 1 t, сходно се примењују одредбе ст 1 до 4 члана 16 овог правилника

Члан 19

Кочни систем на прикључном возилу чија највећа дозвољена маса не прелази 0,75 t не мора бити уграђен и изведен тако да испуњава услове из члана 15 став 1 овог правилника, ако највећа дозвољена маса прикључног возила не прелази половину масе вучног возила, заједно са возачем

Радна и паркирна кочница на прикључном возилу чија највећа дозвољена маса прелази 0,75 t, а које је први пут регистровано после 1 јануара 1972 године, морају бити уграђене и изведене тако да дејствују на све точкове приколице, односно полуприколице

Ако прикључно возило има више од две осовине, точкови једне осовине не морају бити кочени

Радна кочница прикључног возила мора бити изведена тако да је возач може у току вожње ставити у дејство са возачког места помоћу команде којом ставља у дејство радну кочницу вучног возила. На прикључном возилу чија највећа дозвољена маса не прелази 1,5 t радна кочница може бити изведена са инерционом командом

Инерционa команда може бити уграђена и изведена и на прикључном возилу чија је највећа дозвољена маса до 3,5 t, ако његова брзина кретања не прелази 30 km/h

Кочни систем радног кочења на прикључном возилу чија је највећа дозвољена маса преко 0,75 t мора бити уграђен и изведен са аутоматском командом којом се активира радно кочење прикључног возила ако се прекине уређај за спајање

Радна кочница на приколици са једноструком осовином и на једноосовинској приколици чија највећа дозвољена маса не прелази 1,5 t и која је са вучним возилом спојена рудом, а крути терет се ослања истовремено на вучно возило и приколицу (стабла, циви, шине итд.), мора бити уграђена и изведена тако да обезбеђује радно кочење приколице, а ако је највећа дозвољена маса приколице између 0,75 t до 1,5 t и ако је два пута мања од масе вучног возила, не мора имати уређај којим се обезбеђује радно кочење на тај начин

На приколици без кочнице или са инерционом командом мора бити уграђена и изведена помоћна унакрсна прикључна веза која ће, ако се главно веза прекине, спречити да руда, односно приколица скрене у страну или ће активирати радну кочницу

Кочни систем на приколици чија највећа дозвољена маса прелази 7 t, односно на полуприколици са седлом чија је највећа дозвољена маса, која је умањена за масу која оптерећује седло, већа од 7 t, мора бити уграђен и изведен као двооздни пнеуматички преносни механизам и мора обезбедити функцију дуготрајног успоравања кад је активиран помоћу команде успорача из вучног возила

3 Уређаји за осветљавање пута и за давање светлосних знакова

Члан 20

Под уређајима за осветљавање пута и за давање светлосних знакова на моторним и прикључним возилима, у смислу овог правилника, подразумевају се

- 1) уређаји за осветљавање пута,
- 2) уређаји за означавање возила,
- 3) уређаји за давање светлосних знакова.

Под изразом „светло“, у смислу овог правилника, подразумева се уређај на возилу који даје светлост

Члан 21

Уређаји за осветљавање пута и за давање светлосних знакова, постављени на предњој страни моторног и прикључног возила, не смеју давати светлост црвене боје видљиву са предње стране возила нити светлост беле боје од светала и рефлектујућих материја постављених на задњој страни возила, односно видљивих са задње стране возила

Одредба става 1 овог члана не односи се на светла за осветљавање пута при вожњи уназад, покретно светло за истраживање (рефлектор), светла за осветљавање задње регистарске таблице и регистарску таблицу превучену белом рефлектујућом материјом, као и на црвено трепћуће светло са посебним моторним возилима која прате возила под пратњом

Члан 22

Истоветни уређаји за осветљавање пута и за давање светлосних знакова који су удвојени на моторном возилу на три или више тачака, морају бити постављени у истој хоризонталној равни и симетрично у односу на уздужну вертикалну равани возила и морају бити исте величине и боје и делствовати истовремено једнаким светлосним интензитетом

Уређаји за давање светлосних знакова за означавање правца кретања возила (показивачи правца) и паркирна светла не морају истовремено делствовати

Уређаји из става 1 овог члана, ако су комбиновано изведени, морају испуњавати услове прописане за сваки поједини уређај

Члан 23

Уређаји за осветљавање пута на предњој страни возила морају бити повезани тако да се не могу укључити док се не укључе задња и предња позициона светла и светла за осветљавање задње регистарске таблице, осим кад се користе за давање светлосних знакова

Уређаји за осветљавање пута

Члан 24

Под уређајима за осветљавање пута на моторним и прикључним возилима, у смислу овог правилника, подразумевају се

- 1) главни фарови,
- 2) фарови за маглу,
- 3) светла за вожњу уназад,
- 4) фарови и светла за осветљавање места на коме се изводе радови,
- 5) покретни фар (рефлектор)

Главни фарови могу бити изведени тако да имају

- 1) велико светло,
- 2) оборено светло,
- 3) велико и оборено светло

Члан 25

Главни фарови на моторним возилима на четири или више тачака и на моторним возилима на три тачка која су шира од 1,3 m морају бити уграђени и изведени као два или четири главна фара, од којих два за оборено светло Главни фарови на моторним возилима на два тачка и моторним возилима на три тачка, која нису шира од 1,3 m, као и на иваљидским моторним колицима, морају бити уграђени и изведени као један главни фар или два главна фара, од којих један за оборено светло

Светла за осветљавање пута на моторним возилима која на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 30 km/h могу бити уграђена и изведена само као оборена светла

Светлост главних фарова мора бити беле боје

Унутрашње ивице светлећих површина фарова обореног светла морају бити једна од друге удаљене најмање 0,6 m, а спољне ивице — највише 0,4 m од бочно најистуреније тачке возила

Удаљеност горње ивице светлеће површине фарова обореног светла не сме бити већа од 1,2 m а удаљеност доње ивице светлеће површине не сме бити мања од 0,5 m од површине пута

Фар великог светла не сме бити постављен ближе спољашњем табариту возила од фара обореног светла

У главне фарове могу бити уграђена предња позициона светла

Кад се укључе велика светла за осветљавање пута, мора аутоматски да се упали контролна плава лампа на контролној табли у возилу или на контролној табли мотоцикла

Главни фарови морају бити повезани тако да прелаз са светлости великог светла на светлост обореног светла и обрнуто буде истовремен и путем исте команде

Члан 26

Светла за вожњу уназад на возилу могу бити уграђена и изведена као једно или два светла за вожњу уназад, тако да дају светлост беле боје

Удаљеност горње ивице светлеће површине светла за вожњу уназад може износити највише 1,2 m, а удаљеност доње ивице светлеће површине таквог светла може износити најмање 0,25 m од површине пута

Светло за вожњу уназад мора имати прекидач који се аутоматски укључује у моменту укључивања хода уназад, и то кад је укључен систем за пуштање мотора у рад

Члан 27

Фарови за маглу на моторним возилима на четири или више тачака и на моторним возилима на три тачка која су шира од 1,3 m могу бити уграђени и изведени као два фара за маглу, а на мотоциклима — као један фар за маглу тако да дају светлост беле или жуте боје

Фарови за маглу не смеју се постављати на висину већу од висине на којој су постављени фарови обореног светла

Удаљеност доње ивице светлеће површине фара за маглу од површине пута не сме бити мања од 0,25 m Спољна ивица светлеће површине фара за маглу не сме бити удаљена више од 0,4 m од бочно најистуреније тачке возила

Фар за маглу мора бити повезан тако да се може укључити само кад су укључена позициона, односно оборена светла независно од великих светала

Фар за маглу мора имати посебан прекидач

Члан 28

Фарови и светла за осветљавање места на коме се изводе радови на радним возилима могу бити уграђени и изведени тако да дају светлост беле боје и да не ометају остале учеснике у саобраћају

Члан 29

Покретни фар (рефлектор) сме се поставити само на возилу органа, унутрашњих послова, возилу намењеном за хитну медицинску помоћ, возилу саобраћајне инспекције, ватрогасном возилу, возилу намењеном за одржавање путева и инсталација, као и на возилу намењеном за пружање помоћи на путу и мора бити уграђен и изведен тако да даје светлост беле или жуте боје и да се може укључити само ако су укључена и позициона светла

Уређаји за означавање возила

Члан 30

Под уређајима за означавање моторних и прикључних возила, у смислу овог правилника, подразумевају се

- 1) предња позициона светла,
- 2) задња позициона светла,
- 3) задње светло за маглу,
- 4) паркирна светла,
- 5) габаритна светла,
- 6) светла задње регистарске таблице,
- 7) ротациона и тропћућа светла,
- 8) катадиотери.

Члан 31

Предња позициона светла на моторном возилу на четири или више точкова и моторном возилу на три точка која су шира од 1,3 m и на прикључном возилу ширине преко 1,8 m, морају бити уграђена и изведена као два предња позициона светла, а на моторном возилу на два точка и моторном возилу на три точка која нису шира од 1,3 m — као једно предње позиционо светло тако да дају светлост беле боје

Ако је уграђено једно предње позиционо светло, оно мора бити постављено у уздужној средњој равни возила

Ако су уграђена два предња позициона светла, удаљеност спољне ивице светлеће површине од бочно најистуреније тачке возила не сме бити већа од 0,4 m код моторних возила, односно 0,15 m код прикључних возила

Удаљеност светлеће површине предњег позиционог светла од површине пута не сме бити мања од 0,35 m ни већа од 1,5 m, а за полуприколице не сме бити већа од 1,8 m

Предња позициона светла могу бити уграђена у главне фарове

Моторна возила на два точка и моторна возила на три точка која нису шира од 1,3 m, чија радна запремина мотора не прелази 50 cm³, која на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 50 km/h, која немају акумулатор и која се произведу, односно произведу и укључе у саобраћај до 1 јула 1983 године, не морају испуњавати услов из става 1 овог члана

Члан 32

Задња позициона светла на моторном возилу на четири или више точкова, моторном возилу на три точка која су шира од 1,3 m и на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена као два задња позициона светла, а на моторном возилу на два точка и моторном возилу на три точка која нису шира од 1,3 m као једно задње позиционо светло тако да дају светлост црвене боје

Ако је уграђено једно задње позиционо светло, оно мора бити постављено у уздужној средњој равни возила

Ако су уграђена два задња позициона светла, удаљеност спољне ивице светлеће површине не сме бити већа од 0,4 m од бочно најистуреније тачке возила

Удаљеност светлеће површине задњег позиционог светла од површине пута не сме бити мања од 0,35 m ни већа од 1,5 m На радним и специјалним возилима највећа дозвољена удаљеност светлеће површине задњег позиционог светла од површине пута може износити 2,1 m

Члан 33

Задња светла за маглу на моторном возилу на два точка и моторном возилу на три точка која нису шира од 1,3 m могу бити уграђена и изведена као једно задње светло за маглу, а на моторном возилу на четири или више точкова, моторном возилу на три точка која су шира од 1,3 m и на прикључном возилу, ако имају светла за маглу, морају бити уграђена и изведена као два светла за маглу тако да дају светлост црвене боје

Удаљеност светлеће површине задњег светла за маглу од површине пута не сме бити мања од 0,25 m ни већа од 1,3 m

Задње светло за маглу може да се укључује само путем посебног прекидача

Задње светло за маглу мора бити повезано тако да се може укључити само ако су укључена позициона светла и бар једно светло за осветљавање пута

Контрола укључености задњег светла за маглу мора бити обезбеђена путем контролне лампе жуте или зелене боје

Члан 34

Паркирна светла на моторним и прикључним возилима могу бити постављена и изведена на следећи начин, и то

1) на бочној страни возила — у виду посебног светла које према предњој страни возила даје светлост беле боје, а према задњој страни возила светлост црвене боје,

2) на предњој и задњој страни возила — у виду светла која дају, и то предња светла — светлост беле боје усмерену унапред, а задња светла — светлост црвене боје усмерену уназад, с тим да предње светло може бити уграђено заједно са предњим позиционим светлом или главним фаром, а задње светло заједно са задњим позиционим светлом и са стоп-светлом, или само са стоп-светлом, или само са задњим позиционим светлом

Удаљеност светлеће површине паркирног светла од површине пута не сме бити мања од 0,35 m ни већа од 1,3 m

Члан 35

Габаритна светла на моторним и прикључним возилима која су изграђена и изведена са сталном затвореном надградњом, чија висина прелази 2,8 m, морају бити уграђена и изведена на следћи начин, и то

1) на предњем горњем делу моторног возила или приколице — два светла која дају светлост беле боје усмерену унапред,

2) на предњем горњем делу вучног возила са полуприколицом — два светла која дају светлост беле боје усмерену унапред,

3) на задњем горњем делу — два светла која дају светлост црвене боје усмерену узад, осим на лучном возилу које је намењено за вучу полуприколице

Габаритна светла постављају се изнад или испод највишег дела возила, с тим да одстојање светлених површина тих светала од највишег дела возила не сме бити веће од 0,15 m. Спољашња ивица светлеће површине габаритног светла не сме бити више од 0,4 m удаљена од бочно наистуреније тачке возила

Габаритна светла на возилима којима се превозе опасне материје могу бити постављена и изведена тако да задовоље један од услова из става 2 овог члана

Члан 36

Светло задње регистарске таблице, зависно од прописаног типа таблице на моторним и прикључним возилима, мора бити уграђено и изведено тако да даје светлост беле боје и да се по таблици распостире равномерно, без тамних или изразито светлих места

Светлост која се одбија од регистарске таблице не сме да бљешти, а извор светлости не сме да буде непосредно видљив за учеснике у саобраћају који се крећу иза возила.

Светлост која осветљава задњу регистарску таблицу мора бити таква да је ноћу, при доброј видљивости, могуће читати ознаке и бројеве на таблици са удаљености од најмање 20 m

Светло задње регистарске таблице мора бити повезано на исти прекидач којим се укључују и позициона светла

Члан 37

Ротациона и трепћућа светла на возилима могу бити изведена тако да дају само светлост жуте или плаве боје и морају бити постављена на највишем месту возила и видљива са свих страна

Ротационо или трепћуће светло на возилима намењеним за одржавање путева и инсталација и возилима намењеним за пружање помоћи на путу мора бити уграђено и изведено као најмање једно ротационо или трепћуће светло тако да даје светлост жуте боје. То светло може бити уграђено и изведено и на возилу намењеном за пратњу организованих колона за пратњу возила којима се превозе предимензионисани терети и опасне материје као и на возилу намењеном за испитивања на путу

Ротационо или трепћуће светло може се поставити само на возилима намењеним за хитну медицинску помоћ, ватрогасним возилима, возилима ордна унутрашњих послова и на возилима оружаних снага Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и мора бити изведено тако да даје светлост плаве боје

Трепћућа светла на посебним моторним возилима из члана 119 Закона о основама безбедности саобраћаја на путевима могу бити постављена и изведена тако да дају трепћућу светлост црвене и плаве боје

Члан 38

Катадиоптери на моторним возилима на четири или више тачкова и моторним возилима на три тачка која су шира од 1,3 m морају бити уграђени и изведени као два задња катадиоптера црвене боје, а на моторним возилима на два тачка и моторним возилима на три тачка која нису шира од 1,3 m — као један задњи катадиоптер црвене боје и не смеју бити троугластог облика

Два предња бела катадиоптера на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена тако да не смеју бити троугластог облика, а два задња црвена катадиоптера на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена у облику равностраног троугла, са врхом окруженим навише и страницом величине најмање 0,15 m

Ако је на возилу уграђено више од два катадиоптера, они морају бити у шару

Катадиоптер мора имати светлећу површину од најмање 20 cm²

Катадиоптери на возилу морају бити постављени вертикално на површину пута

Удаљеност светлеће површине катадиоптера од површине пута не сме бити већа од 0,9 m ни мања од 0,35 m, осим код возила на два или три тачка, код којих најмања удаљеност од површине пута може износити 0,25 m

Ако је уграђен само један предњи или само један задњи катадиоптер, он мора бити постављен у уздужној средњој равни возила

Ако су уграђена два предња или два задња катадиоптера истог типа, удаљеност спољашњих ивица светлећих површина тих катадиоптера не сме бити већа од 0,4 m од бочно наистуренијих тачака возила, а удаљеност између унутрашњих ивица мора износити најмање 0,6 m

Предњи и задњи катадиоптери, осим троугластих, могу бити уграђени заједно са одговарајућим предњим или задњим светлима

Уређаји за давање светлосних знакова

Члан 39

Под уређајем за давање светлосних знакова, у смислу овог правилника, поразумевају се

- 1) стоп-светла
- 2) показивачи правца
- 3) уређај за истовремено укључивање свих показивача правца

Члан 40

Стоп светла на моторном возилу на четири или више тачкова, моторном возилу на три тачка која су шира од 1,3 m и на прикључном возилу морају бити уграђена и изведена као најмање два стоп-светла на задњој страни возила, а на моторном возилу на два тачка и моторном возилу на три тачка која нису шира од 1,3 m — као најмање једно стоп-светло на задњој страни возила тако да дају светлост црвене боје

Ако се геше од два стоп-светла постављају на задњој страни моторног возила на четири или више тачака, моторног возила на три тачка која су шира од 1,3 m и на прикључном возилу, она морају бити у пару, симетрично распоређена у односу на уздужну средњу раван возила и морају бити истог или слабијег интензитета од основних светала.

Моторна возила која на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 20 km/h не морају имати стоп-светло.

Ако је на возилу уграђено само једно стоп-светло, оно мора бити постављено у уздужној средњој равни возила.

Ако су на возилу уграђена два стоп-светла, удаљеност између унутрашњих ивица светлећих површина не сме бити мања од 0,6 m.

Удаљеност светлеће површине стоп-светла од површине пута не сме бити мања од 0,85 m ни већа од 1,5 m. Само у изузетном случају, највећа дозвољена удаљеност светлеће површине стоп-светла од површине пута може износити 2,1 m.

Стоп-светла могу бити уграђена заједно са другим задњим светлима.

Стоп-светла морају бити повезана тако да се укључују при употреби радне кочнице возила.

Члан 41

Показивачи правца на моторном возилу на три, четири или више тачака и на прикључном возилу морају бити уграђени и изведени на следећи начин, и то:

- 1) на моторном возилу које није дуже од 6 m
  - а) два предња — бочна и два задња показивача правца, или
  - б) два предња, два задња и два бочна показивача правца, или
  - в) два предња и два задња показивача правца,
- 2) на моторном возилу које је дуже од 6 m и на вучном моторном возилу
  - а) два предња — бочна и два задња показивача правца, или
  - б) два предња, два бочна и два задња показивача правца,
  - 3) на прикључном возилу — два задња показивача правца.

Показивачи правца на моторном возилу на два тачка могу бити уграђени и изведени као:

- 1) два предња и два задња показивача правца, или
  - 2) два показивача правца на управљачу, видљива спреда и позади.
- Светлост показивача правца мора бити жуте боје.

Учесталост жмигања показивача правца треба, по правилу, да износи 90 периода у минути с тим што су дозвољена одступања тако да учесталост жмигања износи најмање 60, односно највише 120 периода у минути (90 ± 30 периода у минути).

Од тренутка укључивања показивача правца паљење светлости мора уследити најдоцније за једну секунду а прво гашење светлости мора уследити најдоцније за 1,5 секунду.

Удаљеност спољна ивице светлеће површине показивача правца од бочно најистуреније тачке возила не сме бити већа од 0,4 m.

На возилима из става 1 овог члана удаљеност доњих ивица светлећих површина показивача правца од површине пута не сме бити мања од 0,85 m ни већа од 1,5 m. Само у изузетном случају, кад их из конструктивних разлога није могуће другачије поставити, највећа дозвољена удаљеност светлеће површине показивача правца од површине пута може износити 2,1 m.

Укључивање показивача правца мора бити независно од укључивања било ког другог светла на возилу.

Сви показивачи правца, постављени на истој страни возила морају се укључивати и искључивати путем исте команде.

Контрола функционисања показивача правца мора бити обезбеђена путем оптичке или звучне контролне направе.

Уређај за истовремено укључивање свих показивача правца на моторним возилима из става 1 овог члана мора бити уграђен и изведен тако да се може укључити посебним прекидачем, а контрола функционисања мора се обезбедити путем дрвене контролне лампе која је у видном пољу возача.

4 Уређаји који омогућавају нормалну видљивост

Члан 42

Под уређајима на возилима који омогућавају нормалну видљивост у саобраћају на путу, у смислу овог правилника, подразумевају се:

- 1) ветробран и спољна прозорска окна кабине и каросерије,
- 2) уређај за брисање ветробрана (у даљем тексту брисач ветробрана),
- 3) уређај за катчење спољне стране ветробрана (у даљем тексту перач ветробрана),
- 4) огледало које возачу омогућава осматрање пута и саобраћаја (у даљем тексту возачко огледало).

Члан 43

Под ветробраном у смислу овог правилника, подразумева се окло на челној страни моторног возила.

Ветробран и сва окна на моторном или прикључном возилу морају бити уграђени и изведени тако да је опасност од телесне повреде возача, путника и пролазника у случају њиховог лома сведена на најмању меру. Ветробран и таква окна морају бити отпорни на атмосферске и топлотне утицаје.

Ветробран мора, поред услова из става 2 овог члана, испуњавати и следеће услове:

- 1) да је израђен од довољно провидне материје, чија се провидност не мења,
- 2) да не показује никакву знатнију деформацију предмета који се кроз њега гледају,
- 3) да у случају прскања задржи провидност која је возачу потребна да би наставио сигурну вожњу до заустављања возила.

Члан 44

Брисачи ветробрана на моторном возилу, осим на мотоциклу који има ветробран, морају бити уграђени и изведени тако да буду поуздани и да омогуће брисање што веће површине ветробрана под свим временским условима, као и неопходну видљивост кроз ветробран.

Рај укључених брисача ветробрана не сме трајно оштетити пажњу возача

Члан 45

Перач ветробрана на моторном возилу које има брисаче ветробрана мора бити уграђен и изведен тако да омогућава праћење што веће површине ветробрана

Члан 46

Возачко огледало на моторном возилу мора бити уграђено и изведено као најмање

- 1) једно возачко огледало на мотоциклу,
- 2) два возачка огледала на путничком аутомобилу са четири или више седишта, од којих је једно смештено унутар каросерије, а друго изван каросерије на левој страни возила,
- 3) два возачка огледала на аутобусу, путничком аутомобилу који вуче камп-приколицу и тролџбусу са обе спољашње стране предњег дела ових возила и једно возачко огледало унутар каросерије,

4) два возачка огледала на теретним и комбинованим возилима са обе спољашње стране предњег дела тих возила

Возачко огледало мора бити постављено тако да возачу омогућава осматрање пута и саобраћаја иза возила и кад се у возилу налази највећи дозвољени број лица, односно и кад је возило натоварено. Возачко огледало мора бити зглобно везано за лежиште свог носача тако да се може поставити у било који положај ради осматрања пута и саобраћаја иза возила и да у заузетом положају остане и при нормалним потресима за време кретања возила. Возачко огледало постављено унутар каросерије путничког аутомобила мора се налазити на месту на коме га возач са свог седишта може подешавати руком

Површина возачког огледала мора имати такве оптичке карактеристике да не проузрокује знатнију деформацију слике и боје предмета и да није подложна штетном дејству атмосферских прилика

Површина возачког огледала која рефлектује слику може бити равна или благо испупчена (конвексна) или комбинована. Радијус испупчености конвексне површине возачког огледала не сме бити мања од 80 см

Површина возачког огледала мора износити, и то

- 1) огледала смештеног унутар каросерије и изван каросерије путничког аутомобила — најмање 60 cm²,
- 2) огледала смештених изван каросерије осталих моторних возила — најмање 150 cm² ако им је површина испупчена, односно најмање 300 cm² ако им је површина равна,
- 3) огледала на мотоциклу — најмање 30 cm²

Ако на путничком аутомобилу постоји само једно возачко огледало, оно се поставља на одговарајуће место унутар каросерије возила, а ако је то, с обзиром на конструкцију каросерије неизводљиво, поставља се са леве стране возила

Ако возачко огледало смештено изван каросерије возила прелази највећу дозвољену ширину моторног возила (2,5 m), оно мора бити постављено на носач са зглобом који омогућава да се притиском на носач огледала оно врати у дозвољену ширину возила.

5 Уређаји за давање звучних знакова

Члан 47

Уређај за давање звучних знакова на моторном возилу мора бити уграђен и изведен као најмање један уређај тако да даје једноличне звуке непроменљивог интензитета

Осим уређаја за давање звучних знакова из става 1 овог члана, на одређена моторна возила намењена за хитну медицинску помоћ, патроласна возила, возила органа унутрашњих послова и возила оружаних снага Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, може бити уграђен и изведен и посебан уређај за давање знакова од низа наизменично произведеног звука од две различите фреквенције

Команда уређаја за давање звучних знакова мора бити постављена тако да је приступачна возачу са његовог седишта.

6 Уређаји за кретање возила уназад

Члан 48

Уређаји који омогућавају кретање возила уназад, поред уређаја за кретање возила унапред на сваком моторном возилу, осим на мотоциклу и моторном возилу на три точка, који су симетрично распоређени у односу на уздужну осу возила, ако њихова највећа дозвољена маса не прелази 0,6 t морају бити уграђени и изведени тако да омогуће по уздужно и безбедно кретање возила уназад

7 Уређаји за контролу и давање знакова

Члан 49

Под уређајима за контролу и давање знакова на моторним возилима, у смислу овог правилника, подразумевају се, и то

- 1) на путничким аутомобилима
  - а) брзиномер са путомером и светлићком за осветљавање,
  - б) контролна плава лампа за велико светло,
  - в) светлогри или звучни знак за контролу рада показивача правца,
- 2) на аутобусима осим на аутобусима за градски и приградски саобраћај
  - а) брзиномер са путомером и светлићком за осветљавање, ако није уграђен у тахограф који показује и региструје брзину, време и пређени пут возила дуж целог пута,
  - б) контролна плава лампа за велико светло,
  - в) светлосни или звучни знак за контролу рада показивача правца,
  - г) тахограф који показује и региструје брзину, време и пређени пут возила дуж целог пута,
  - д) показивач расположивог притиска шпнеуматичког уређаја радне кочице, ако је тај уређај стално под притиском,
- 3) на аутобусима за градски и приградски саобраћај
  - а) сви уређаји предвиђени за аутобусе у тачки 2 овог става,
  - б) светлосни знак за контролу згворености врата која пишу у видном пољу возача,

в) уређај за давање и примање знакова од кондуктера

4) на тролејбусима за градски саобраћај

а) сви уређаји за аутобусе за градски и приградски саобраћај предвиђени у тачки 3 овог става,

б) уређај за контролу изолованости од електричног напона

5) на теретним возилима

а) брзиномер са путомером и светилком за осветљавање, ако није уграђен у тахограф који показује и региструје брзину, време и пређени пут возила дуж целог пута,

б) контролна плава лампа за велико светло,

в) светлосни или звучни знак за контролу рада показивача праца,

г) показивач расположивог притиска пневматичког уређаја радне кочнице, ако је тај уређај стално под притиском,

д) тахограф који показује и региструје брзину време и пређени пут возила дуж целог пута, ако теретно возило има највећу дозвољену масу преко 5 т.

ђ) уређај за давање знака недовољног притиска пневматика на одних точковима који нису удвојени ако је размак осовина већи од 2 м на прикључним возилима чија највећа дозвољена маса прелази 5 т, а брзина кретања 30 km/h

б) на специјалним и радним возилима

а) контролни уређаји предвиђени за теретна возила у тачки 5 овог става. Изузетно тахограф не морају имати специјална и радна возила која на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 30 km/h

б) уређај за контролу рада радних система уграђених на возилу,

г) на мотоциклтима

а) брзиномер са путомером и светилком за осветљавање,

б) контролна плава лампа за велико светло, осим на мотоциклу са мотором радне запремине до 50 cm³,

в) на свим возилима која имају посебан уређај који производи енергију за рад кочница

а) старлардловои прикључак за контролу притиска кочног флуида на резервоару енергије кочним цилиндрима и уређајима у којима се врши било каква трансформација енергије

8 Уређаји за одвођење и испуштање издувних гасова

Члан 50

Излаз (извод) издувне цеви уређаја за одвођење и испуштање издувних гасова не сме бити усмерен више од 30° навише нити у десну страну моторног возила

На издувној цеви из стана 1 овог члана мора се налазити уређај за пригушвање звука издувних гасова, који се не може искључити, осим за потребе чишћења

Излаз издувне цеви на радним и специјалним возилима намењеним за трајну употребу у насељеним местима, као и на аутобусима намењеним за превоз путника у насељеним местима, мора бити уграђен и изведен на највишој тачки возила

9 Уређаји за спајање вучног и прикључног возила

Члан 51

Уређаји за спајање вучног и прикључног возила, осим код мотоцикла са бочном приколицом, морају бити постављени у уздужној симетричној вертикалној равни возила и изведени зглобно тако да омогућавају покретљивост уређаја у свим правцима у простору

Осовинаца уређаја за спајање вучног и прикључног возила, помоћу које се спаја возило, мора имати осигурач који омогућава, при нормалној употреби, раздвајање спојених возила

Уређаји за спајање вучног и прикључног возила морају бити причвршћени за ојачани део вучног возила

10 Остали уређаји возила од посебног значаја за безбедност саобраћаја

Члан 52

Каросерија на моторним и прикључним возилима мора бити уграђена и изведена тако да по својој конструкцији, квалитету и врсти материјала, као и опремљености, одговара намени возила и да обезбеђује сигурност путника и возача за време војње

Задња страна каросерије аутобуса којима се врши превоз лица у градском и приградском саобраћају и тролејбуса којима се врши превоз лица у градском саобраћају, као и тролна опрема тролејбуса, морају бити изведене тако да се нико не може попети на задњу страну возила и висити за време војње

Ступеници на возилима којима се врши превоз путника морају бити изведени тако да обезбеђују сигуран улаз и излаз путника

Истурени делови и украсни предмети на предњем делу возила не смеју имати оштре ивице. Ако постоји украсна фигура на горњој површини предњег дела возила, она мора бити сластично причвршћена за возило

Рекламне табле и патиси не смеју се стављати на предњој и задњој страни возила

Ослонци за ноге возача на мотоциклу морају бити уграђени и изведени са обе стране мотоцикла, а код мотоцикла са седиштем за путника мора бити уграђен држач, а ослонци за ноге путника морају бити уграђени и изведени са обе стране мотоцикла

Члан 53

Слободна површина намењена за једно место за стајање путника у аутобусима, тролејбусима и прикључним возилима, којима се превоз путника врши и у стојећем ставу, мора износити најмање 0,15 m²

Унутрашњи простор кабине за возача и простор за путнике морају бити опремљени тако да је под нормалним условима у току војње или за време мировања возила искључено наношење повреде возачу, односно путницима у возилу. Прибор, алат, уређаји и опрема морају бити добро причвршћени

Простор за возача и путнике у моторним и прикључним возилима мора имати унутрашњу расвету

Отвор наливка за пуњење резервоара горивом не сме се налазити у простору за возача или у простору за путника.

Члан 54

Врата на аутобусима, тролејбусима и прикључним возилима са више од 25 места, којима се превозе путници, морају бити уграђена и изведена као најмање двоја врата на десној страни тих возила, и то тако да је омогућено њихово ненамерно отварање за време вожње и да обезбеђују путнике од повреде, односно од евентуалног испадања из возила

Помоћна врата за излаз путника у случају опасности, односно друге неопходне потребе на возилима из става 1 овог члана морају бити уграђена и изведена на левој страни возила, на месту које је путницима приступачно у случају опасности, односно друге неопходне потребе, с тим да њихова ширина не сме износити мање од 0,8 m, а висина мање од 1,2 m. Конструкција помоћних врата мора бити таква да се она не могу ненамерно отворити

На возилима из става 1 овог члана не морају бити изведена помоћна врата, ако та возила са обе бочне стране имају по један прозор површине најмање 0,8 × 0,6 m и ако су ти прозори подесни за излаз у случају опасности. Ти прозори морају имати натпис да служе за излаз у случају опасности

Ако бочна врата на моторним возилима, осим на теретним возилима, излазе при отварању ван габарита тог возила, морају имати браву постављену према задњем делу возила, а шарке врата постављене према предњем делу возила

Члан 55

Браве на вратима возила морају бити двостепене и уграђене и изведене тако да други степен браве спречава отварање врата, ако врата нису потпуно затворена. Браве морају имати направу којом се осигуравају са унутрашње стране тако да се лако фиксирају у сигурносни положај. Браве на вратима која се налази поред возача, као и браве на вратима теретних возила, не морају на такав начин бити осигуране

Врата поклопци и друге врсте затварача на отворима затворених каросерија, чији су слободни отвори већи од минималних димензија за улаз једног лица, морају бити изведени тако да се могу отворити и са унутрашње стране

Поклопци на свим спољашњим странама моторних и прикључних возила морају бити изведени, односно осигурани тако да је омогућено да се сами отворе за време вожње, па ни при јачим потребима

Члан 56

Уређај за проветравање у аутобусима, тролејбусима и прикључним возилима, којима се превозе путници, мора бити уграђен и изведен тако да за време вожње притисак ваздуха у унутрашњости каросерије не може бити нижи од спољашњег атмосферског притиска

Простор затворених каросерија намењен возачу и путницима мора бити изграђен тако да је обезбеђен од продирања и нагомилавања гасова штетних за здравље људи

Члан 57

Акумулатор на возилу мора бити добро причвршћен у свом лежишту и мора имати одговарајућу спољашњу одушку ван простора за возача и путнике, осим акумулатора који су изведени тако да не испаравају

Аутобуси и тролејбуси са више од 25 места, којима се превозе путници, морају на главном каблу електричне инсталације имати прекидач којим се прекидају сва струјна кола у возилу. Ручица прекидача мора бити у допашају руке возача

Члан 58

Предња седишта и наслони тих седишта у путничким аутомобилима, који су покретни, морају имати осигураче за учвршћење који се могу само ручно искључити

Члан 59

Кабина за возача на моторним возилима мора испуњавати следеће услове

1) да у погледу димензија видљивости степена вуградије, изолације од буке, грејања, вентилације и заптивености испуњава услове који обезбеђују нормалан рад возачу и његовим помоћницима,

2) да је седиште возача широко најмање 0,45 m и да по својој конструкцији и материјалу од којег је израђено омогућава возачу удобно седење за управљачем,

3) да су окна предње и бочне стране кабине израђена од провидног материјала

Члан 60

Уређаји за одмрзавање и одмагљивање ветробрана и уређаји за грејање и проветравање на моторном возилу морају бити уграђени и изведени тако да се њиховом употребом обезбеди и омогући потребна видљивост кроз ветробран и унутрашња затрпаност и проветравање простора за возача и путнике

Отвори за улаз ваздуха у кабину за возача, који су у саставу уређаја за грејање и проветравање, морају бити изведени тако да се онемогуће загађивање ваздуха сагорелим гасовима и прашином које проузрокује само возило

Члан 61

Пнеуматици на возилима морају бити декларисаних димензија од стране произвођача, зависно од највеће дозвољене брзине кретања возила и највеће дозвољене масе возила на коме су пнеуматици постављени

Пнеуматици на истој осовини возила морају бити једнаки по врсти (летњи, зимски), конструкцији (радијални, дијагонални) и са укрштеним појасевима), носивости и димензијама

Дубина шара пнеуматика по обичу и ширини протектора не сме износити мање од 1 mm за путничке аутомобиле и комбинована возила односно мање од 2 mm за аутобусе и теретна возила

На наплатку резервног точка не мора се налазити пнеуматик исте врсте и конструкције

Обновљени пнеуматици могу се користити на возилима под условом да имају декларацију произвођача или извођача протектирања

Члан 62

Блатобрани на моторним и прикључним возилима која могу развити брзину кретања већу од 30 km/h, осим на теретним и теретним возилима која се аутоматски истоварају (самоистоваривачи), морају бити уграђени и изведени изнад свих точкова

Точкови скупа возила на првој осовини прикључног возила не морају са предње стране бити покривени блатобранима. Горња четвртина пречника

ка задњих точкова тегљача са полуприколицом не мора бити покривена блатобранима. Блатобрани вишесосовних возила могу бити заједнички за скуп точкова на истој страни возила.

Блатобрани морају бити постављени тако да покривају ширину точка возила. Блатобрани не смеју имати оштре ивице. Положај и величина блатобрана морају бити такви да спречавају одбацавање блата ка предњој горњој страни, рачунајући од осовине точкова возила. С предње стране, у правцу кретања возила, блатобран мора покривати најмање горњу трећину пречника точка. Са задње стране блатобран мора покривати најмање половину пречника точка оптерећеног возила.

На моторним возилима која остављају један траг, предњи блатобран мора да покрива чачак у луку од најмање 15° испред вертикале повучене кроз осовину предњег точка.

Члан 63

Браници на путничким аутомобилима и комбинованим возилима морају бити уграђени и изведени на предњој и задњој страни возила, а на другим моторним возилима на четири или више точкова — најмање на предњој страни тих возила.

Браници не смеју имати оштре ивице и морају бити постављени тако да представљају најистуреније делове возила, осим ако возило има уграђену куку за вучу.

Висина предњих и задњих браника возила, мерена од површине пута, мора бити једнака на предњој и задњој страни при равномерној оптерећености возила у стању мировања, с тим што се дозвољава одступање у границама димензије једне ширине предњег браника.

Заштитник од подлетања са задње стране под возило на моторним и прикључним возилима која на равном путу могу развити брзину кретања већу од 30 km/h, код којих је растојање од задње најистуреније тачке возила до осе постепене по реду осовине возила, у неоптерећеном стању, веће од 1000 mm, као и код којих задњи део шасије у својој целој ширини или главни делови каросерије у неоптерећеном стању, имају слободну висину већу од 700 mm изнад површине коловоза, мора бити уграђен и изведен тако да онемогући подлетање другог возила под возило на коме је изведен тај заштитник.

Заштитник од подлетања са задње стране под возило на местима за причвршћивање не сме прећи највећу дозвољену ширину возила и не сме бити краћи ни на једној страни возила за више од 100 mm. Крајеви заштитника од подлетања са задње стране под возило не смеју бити повинени уназад.

Заштитник од подлетања са задње стране под возило мора бити отпоран на савијање чедрачког изсача чди попречни пресек обезбеђује отпорни момент на савијање од 20 cm⁸.

Одредбе ст 4 и 5 овог члана не односе се на вучна возила намењена за обављање транспорта у пољопривреди и шумарству, тегљаче са седлом и приколице са једноструком осовином, односно једнососовичке приколице намењене за превоз дугачких терета, као и на возила код којих постављање заштитника од подлетања са задње стране под возило онемогућава њихову радну функцију.

Члан 64

Прикључци за везивање сигурносних појасева у путничким аутомобилима морају бити уграђени и изведени најмање за први ред седишта.

Прикључци за везивање сигурносних појасева у возилима из става 1 овог члана, осим у комбинованим возилима, морају бити уграђени и изведени и за сва остала седишта за која је то назначено у декларацији произвођача.

Бочна седишта у возилу морају имати прикључке за везивање сигурносних појасева на три тачке, односно две тачке, а седиште у средини возила најмање на две тачке везивања.

Прикључци за везивање сигурносних појасева у путничким аутомобилима морају у погледу прикључивања, одговарати прикључцима на сигурносним појасевима из члана 65 став 2 овог правилника.

Наслони за главу у путничким аутомобилима морају бити уграђени и изведени за сва седишта за која имају уграђене сигурносне појасеве.

Члан 65

Путнички аутомобили, осим комбинованих возила, који имају уграђене прикључке за везивање сигурносних појасева на три тачке везивања морају имати уграђене сигурносне појасеве за први ред бочних седишта.

Сигурносни појасеви у путничким аутомобилима, који су произведени, односно произведени и укључени у саобраћај после 1 јануара 1977 године, морају бити изведени према условима прописаним у Правилнику број 16 — Једнообразни прописи који се односе на хомологацију сигурносних појасева за одрасла лица која се налазе у моторним возилима (Уредба о ратификацији Правилника број 16 и број 17 уз Споразум од 20 марта 1958 године усвојен у Женеви, који се односи на успајавање једнообразних услова за хомологацију и реципрочна признавање хомологације опреме и делова моторних возила, „Службени лист СФРЈ“ — Међународни уговори и други споразуми, бр 47/74) и имаги одговарајућу ознаку хомологације, односно морају одговарати нормативима прописаним у одговарајућем југословенском стандарду.

Члан 66

Прикључци за вучу ка возилима на моторни погон морају бити уграђени и изведени са предње стране возила на приступачном месту тако да омогуће спајање ужета или полуге за вучу и да осигурају безбедно вучење тог возила помоћу ужета или полуге за вучу.

Члан 67

Уређај за обезбеђење возила од неовлашћене употребе на путничким аутомобилима и комбинованим возилима мора бити уграђен и изведен тако да спречи окретање точка управљача или померање ручице мењача или да делује на систем преноса и спречи окретање погонских точкова (осим кочних система) или да има посебан систем којим се спречава пуштање мотора у рад.

Уређај из става 1 овог члана мора бити стално уграђен у возилу и мора бити изведен тако да се не може укључити кад се возило налази у покрету.

Члан 68

Ако је на моторном возилу уграђена опрема за погон на сабијени или течни гас, резервоар са гасом сме се поставити само иза простора за возача, односно путника.

Простор за смештај резервоара са гасом мора бити одвојен металном преградом од простора за возача, односно путника, као и од простора за смештај мотора.

Резервоар за сабијени или течни гас мора имати уграђене уређаје и опрему за утакање и истисање гаса према мотору, сходно прописима о техничким нормативима за уређаје и опрему за течни нафтни гас који се уграђују на моторна возила

Резервоар из става 3 овог члана мора бити причвршћен за возило тако да је онемогућено његово померање

Уређаји за погон на сабијени или течни гас на моторном возилу могу се уграђивати и употребљавати само по претходно извршеном испитивању и провери исправности уградње тих уређаја на возилу од стране за то овлашћене организације

IV УРЕЂАЈИ НА ТРАКТОРИМА И ЊИХОВИМ ПРИКОЛИЦАМА

1 Трактори

Члан 69

Одредбе о уређајима на тракторима односе се само на оне претс трактора који на равном путу не могу развити брзину кретања већу од 30 km/h и који имају две осовине и точкове са пнеуматичима (у даљем тексту трактор)

На тракторе који на равном путу развијају брзину кретања већу од 30 km/h сходно се примењују одредбе чл 5 до 68 овог правилника.

Члан 70

Радна и паркирна кочница на трактору морају бити уграђене и изведене тако да испуњавају услове из члана 15 ст 3, 5 и 6 овог правилника

Кочи систем на трактору може бити уграђен и изведен само на два тока исте осовине, под условом да је сила кочења равномерно распоређена на оба тока

Члан 71

Под уређајима за осветљавање пута и за давање светлосних знакова на тракторима, у смислу овог правилника, подразумевају се

- 1) главни фарови са обореним светлом
- 2) позициона светла,
- 3) стоп-светла
- 4) катадиодтери,
- 5) показивачи правца,
- 6) светла за осветљавање задње регистарске таблице.

Осим уређаја из става 1 овог члана, на тракторима могу бити уграђени и изведени и

- 1) фарови за велико светло,
- 2) фарови за маглу,
- 3) фарови и светла за осветљавање места на коме се изводе радови,
- 4) светла за вођњу уназад,
- 5) задња светла за маглу

За оборена светла за осветљавање пута позициона светла, стоп-светла, катадиодтере, показивачи правца и светла за осветљавање задње регистарске таблице из става 1 овог члана, сходно важе услови прописани за такве уређаје на моторним возилима у чл 21 до 24, члану 25 ст 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 и 9, чл 31 и 32, члану 36, члану 38, чл 40 и 41 и члану 99 овог правилника.

Ако су на трактору уграђена и светла из става 2 овог члана, сходно важе услови предвиђени за таква светла у чл 25 до 28 овог правилника.

Члан 72

Безбедносна кабина или рам на трактору морају бити уграђени и изведени тако да штите возача од повреде у случају да се трактор преврне и да одговарају нормативима прописаним у одговарајућем југословенском стандарду

Члан 73

Уређаји за контролу рада показивача правца на тракторима морају бити уграђени и изведени као светлосни или као звучни знак за контролу рада показивача правца, ако возач не може директно видети најмање по један показивач правца са сваке стране возила

Члан 74

Уређај за давање звучних знакова на трактору мора бити уграђен и изведен тако да испуњава услове прописане за такве уређаје на моторним возилима у члану 47 овог правилника.

Члан 75

Уређај за одвођење и испуштање издувних гасова на трактору мора бити уграђен и изведен тако да испуњава услове прописане у члану 50 став 3 овог правилника

Члан 76

Возачко огледало на трактору који има затворену кабину за возача мора бити уграђено и изведено као најмање једно возачко огледало постављено на левој страни кабине

Ако на трактору постоје ветробран, спољашња окна и брисачи ветробрана, за њих сходно важе услови прописани за такве уређаје на моторним возилима у чл 43 до 45 овог правилника

Члан 77

Уређај за кретање трактора уназад на трактору чија маса прелази 0,35 t мора бити уграђен и изведен тако да са одговарајућим степеном преноса омогући поуздано и безбедно кретање трактора уназад.

2 Приколица

Члан 78

Радна и паркирна кочница на приколицама које вуку трактори, осим на приколици чија највећа дозвољена маса не прелази 1,5 t, односно чија највећа дозвољена маса није већа од масе трактора за који је прикључена, морају бити уграђене и изведене тако да испуњавају услове прописане у члану 19 ст 2 до 5 овог правилника

Одредба става 1 овог члана не примењује се на приколице са уграђеном инерционом командом кочења које вуку трактори, а које су произведене, односно произведене и укључене у саобраћај до 2 маја 1975 године, под условом

- 1) да трактор вуче једну приколицу,
- 2) да највећа дозвољена маса приколице не прелази 3 t,
- 3) да се трактор са приколицом не креће по путу са уздужним нагибом већим од 5%

Члан 79

У погледу светла за означавање приколице, стоп-светла, показивача правца и катадиодтера на приколици коју вуче трактор сходно важе одредбе чл 31, 32, 36, 38, 40 и 41 овог правилника

V УРЕЂАЈИ НА ЗАПРЕЖНИМ ВОЗИЛИМА

Члан 80

Светла на запрежном возилу морају бити изведена као најмање једно бело светло постављено на предњој страни возила тако да је светлост коју даје видљива само за учеснике у саобраћају који се налазе испред запрежног возила и као најмање једно црвено светло постављено на задњој страни возила тако да је светлост коју даје видљива само за учеснике у саобраћају који се налазе иза запрежног возила.

Светла на запрежном возилу морају бити изведена тако да се светлост коју она дају, ноћу при доброј видљивости, може видети на удаљености од најмање 150 m.

Члан 81

Катадиоптери на запрежним возилима морају бити мање од 0,3 m ни више од 1 m удаљена од поврле боје, која нису троугластог облика симетрично постављена на задњој страни возила, тако да су ноћу, при доброј видљивости, видљива са удаљености од најмање 100 m кад су осветљена великим светлом моторног возила.

Рефлектујућа површина катадиоптера не сме бити мање од 0,3 m ни више од 1 m удаљена од површине пута. Међусобно растојање рефлектујућих површина катадиоптера не сме бити мање од 0,5 m. Рефлектујућа површина појединих катадиоптера мора износити најмање 20 cm².

VI УРЕЂАЈИ НА БИЦИКЛИМА И БИЦИКЛИМА СА МОТОРОМ

Члан 82

Кочнице на бициклима и бициклима са мотором морају бити уграђене и изведене за сваки точак, и то најмање по једна кочница тако да су међусобно независне, с тим што кочница на предњем точку мора бити ручна.

Члан 83

Једно светло за осветљивање пута на бициклима и бициклима са мотором мора бити изведено и причвршћено на предњој страни возила.

Светлост коју даје светло из става 1 овог члана мора бити беле боје, а удаљеност светлеће површине тог светла од површине пута не сме бити мања од 0,4 m ни већа од 1,2 m.

Једно задње позиционо светло црвене боје на бициклима и бициклима са мотором мора бити изведено и причвршћено на задњој страни возила.

Удаљеност светлеће површине светла из става 2 овог члана од површине пута не сме бити мања од 0,25 m ни већа од 0,9 m.

Светло из става 3 овог члана може бити изведено заједно са катадиоптером.

Члан 84

Један катадиоптер црвене боје на бициклима и бициклима са мотором мора бити уграђен и изведен на задњој страни бицикла, а по један катадиоптер жуте или наранџасте боје — на свакој страни педале (са предње и задње стране).

Удаљеност рефлектујуће површине катадиоптера црвене боје на задњој страни возила од површине пута не сме бити мања од 0,25 m ни већа од 0,9 m.

Рефлектујућа површина катадиоптера црвене боје на задњој страни возила мора бити најмање 8 cm².

На бочним страницама предњег и задњег точка бицикла морају бити изведена рефлектујућа тела која рефлектују светлост беле или жуте боје.

Члан 85

Уређај за давање звучних знакова на бициклима и бициклима са мотором мора бити уграђен и изведен тако да испуњава услове прописане у члану 47 став 1 овог правилника.

VII ОПРЕМА ВОЗИЛА

Члан 86

У моторним и прикључним возилима, осим у мотоциклима, моторним возилима на три точка тракторима, тракторским приколицама, приколицама са једноструком осовином и једноосовинским приколицама, аутобусима за градски и приградски саобраћај, тролејбусима за градски саобраћај и возилима намењеним за комуналне услуге (за прање и чишћење улица, одвоз смећа и фекалија и др), мора постојати резервни точак на видном месту тако да га возач може, по потреби, користити.

Члан 87

У моторним возилима, осим у путничким аутомобилима којима се не врши јавни превоз лица у саобраћају на путевима, мотоциклима, моторним возилима на три точка и тракторима мора постојати апарат за гашење пожара и бити постављен на видном месту тако да се у случају опасности може употребити.

Члан 88

У моторним и прикључним возилима, осим у мотоциклима без бочне приколице, мора постојати, на видном месту, посебан стандардизован знак за обележавање возила заустављеног на коловозу пута тако да га возач може по потреби користити.

По два знака из става 1 овог члана морају постојати у

1) теретном возилу и аутобусу — ако вуку прикључно возило,

2) моторном возилу које се налази на зачелју коловоза — ако се моторна возила крећу у организованој колони.

Знак из става 1 овог члана има облик равностраног троугла, са ивицама црвене боје чија дужина износи 40 cm, а ширина најмање 5 cm. Ивице знака морају бити превучене рефлектујућом материјом или црвеном катадиоптерском оптиком у ширини од најмање 2 cm, или израђене тако да се могу по читавој дужини осветлити сопственим извором светлости. Знак мора да буде израђен од чврстог материјала и на начин који му омогућава да стабилно стоји у вертикалном положају.

Члан 89

У моторним возилима, осим у мотоциклима радне запремине мотора до 50 cm³, мора постојати, на видном месту, опрема за пружање прве помоћи (кутија прве помоћи) тако да је возач може, по потреби, користити.

Члан 90

У моторним и прикључним возилима, чија највећа дозвољена маса прелази 5 t морају постојати два клинаста подметача, на видном месту, тако да их возач може, по потреби, користити.

Чекич за разбијање стакла у аутобусима и тролејбусима из члана 84 став 2 овог правилника мора постојати, на видном месту, тако да се у случају опасности може употребити.

Члан 91

У моторним возилима, осим у мотоциклу, трактору, тролејбусу за градски саобраћај и аутобусу за градски и приградски саобраћај морају постојати, на видном месту, резервне сијалице најмање за половину сијаличних места удвојених уређаја за осветљавање пута и за давање светлосних знакова и по једна сијалица за удвојена сијалична места за која је могућа замена само сијалица

Члан 92

Број оквира возила мора бити утиснут на самом оквиру или на ма ком делу возила који се не може скинути

Број мотора мора бити утиснут на уочљивом месту кућице мотора

Број мотора и број оквира возила морају бити утиснути на возилу на видном месту, на начин прописан југословенским стандардом

Члан 93

У путничким аутомобилима и возилима намењеним за превоз опасних материја мора постојати, на видном месту, уље или полуга за вучу тих возила, који морају одговарати нормативима прописаним у одговарајућем југословенском стандарду

Остала моторна и прикључна возила могу имати полугу за вучу

Члан 94

Под зимском опремом моторних и прикључних возила, у смислу овог правичника, подразумевају се пнеуматичи за зимску употребу (M+S) на погонским точковима, односно радијални пнеуматичи на свим точковима, или пнеуматичи са летњим профилем ако возило у прибору има ланце за поларне токове, а под зимском опремом аутобуса и теретних возила подразумева се још и лопата.

На пнеуматичима из става 1 овог члана дубина шара газећег слоја, по обиму и ширини, мора износити најмање 4 mm

На возила се не смеју постављати пнеуматичи са ексерима

VIII УРЕЂАЈИ ОД КОЈИХ ЗАВИСИ САСТАВ И ОБОЈЕНОСТ ИЗДУВНИХ ГАСОВА НА МОТОРНИМ ВОЗИЛИМА

Члан 95

Мотори са унутрашњим сагоревањем на моторним возилима, осим на мотоциклима, не смеју да испуштају у атмосферу, и то

1) бензински мотори — угљен-моноксид чија је концентрација већа од 4,5% запремине издувних гасова при раду затрпаног мотора у празном ходу.

2) дизел-мотори, при најмање шест узастопних слободних убрзавања неоптерећеног нормално затрпаног мотора — издувне гасове чији коефицијент апсорпције светлости, измерен димометром (опасиметар), прелази вредност $K = 3,22 m^{-1}$ за моторе до номиналне снаге $P_n = 73,50 kW$, односно вредност $K = 2,44 m^{-1}$ за моторе преко $P_n = 73,50 kW$ При слободном убрзавању мора се постићи максимални број обртаја мотора

IX ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ КОЈИМА МОРАЈУ ОДГОВАРАТИ ПОЈЕДИНИ УРЕЂАЈИ НА ВОЗИЛИМА

Члан 96

Под техничким условима којима морају одговарати поједини уређаји на возилима, у смислу овог правичника, подразумевају се технички нормативи који се примењују за поједине врсте тих уређаја

Технички нормативи ефикасности кочних система моторних и прикључних возила дати су у следећој табели и износе

Табела 1

Врста кочног система	Највећа сила активирања (daN)							Кочни коефицијент*)						
	Мотоцикли							Мотоцикли	Путнички аутобуси	Теретна возила	Аутобуси и тролејбуси	Прикључна возила	Трактори	Тракторске прикључнице
Радна кочница	50	25	50	70	70	60	35	55	45	50	45	25	25	
Помоћна кочница	—	—	40	60	60	30	—	25	20	25	20	15	15	

*Кочни коефицијент представља однос успорена возила и убрзање земљине теже, изражене у процентима

Нормативи из става 2 овог члана примењују се за возила која се крећу, и то под следећим условима

- 1) да је површина по којој се возила крећу водоравна, равна, сува и са савременим коловозним застором,
- 2) да за време кретања возила брзина ветра није већа од 3 m/s,
- 3) да температура диска или спољне површине добоша не износи више од 100°C,
- 4) да брзина на почетку кретања износи најмање 40 km/h — за путничке аутомобиле, најмање

40 km/h — за друга моторна возила, а за моторна возила која не могу постићи те брзине — 80% од њихове највеће брзине

Нормативи из става 2 овог члана примењују се и кад се испитивање моторног или прикључног возила врши у месту У том случају однос збира сила кочења, на обиму тих точкова кочених радном кочницом, и укупне масе возила, мора да буде већи или једнак прописаним вредностима кочног коефицијента Нормативи на појединој осовини морају износити најмање 30% од прописаног кочног коефицијента за поједина возила

Нормативи за помоћну кочницу из става 2 овог члана могу бити мањи за 25% од прописаних — за возила која су произведена, односно произведена и укључена у саобраћај до 1 јануара 1980 године, осим за путничке аутомобиле

Кочни систем радне кочнице мора бити такав да издржи минималну силу на педалу радне кочнице од најмање 100 daN

На свим возилима која имају уграђене уређаје за непрекидно подешавање интензитета кочена сразмерно промени оптерећења морају бити, на видном месту, постављени сви технички подаци за подешавање тог уређаја

Члан 97

Паркирна кочница моторног, односно прикључног возила, кад је оно одвојено од вучног возила, мора обезбедити непокретност возила оптерећеног до највеће дозвољене масе при нагибу од 10%, а да при том возило није кочено на други начин

Паркирна кочница скупа возила мора да обезбеди непокретност целог скупа возила при нагибу од 8%, а да при том скуп возила није кочен на други начин

Сила којом се дејствује на команду паркирне кочнице не сме бити већа од 40 daN за путничке аутомобиле и тракторе, ни већа од 60 daN за друга моторна возила

Члан 98

Успорач моторног возила из члана 10 став 9 овог правилника мора обезбедити функцију дуготрајног успоравања прикључног возила са кочним коефицијентом који одговара вредности од најмање 10% од највеће дозвољене масе прикључног возила

Члан 99

Светлосни сноп обореног светла мора бити у стању да осветли најмање 40 m, а највише 80 m пута, а светлосни сноп великог светла — најмање 100 m пута испред возила ноћу, при нормалној видљивости, и то при равномерно оптерећеном моторном возилу на водоравној површини

Фарови за маглу на моторном возилу морају бити изведени и подешени тако да осветљени део равног пута није дужи од 35 m

Оборено светло на бициклу или бициклу са мотором мора бити изведено и подешено тако да осветљени део равног пута није дужи од 50 m ни краћи од 10 m

Члан 100

Уређај за давање звучних знакова уграђен на моторном возилу мора да производи звук јачине најмање

- 1) на моторним возилима А и В категорије — 76 dB (A)
- 2) на моторним возилима С категорије — 80 dB (A),
- 3) на моторним возилима D категорије — 93 dB (A)

Јачина звука звучних знакова уграђених на моторном возилу утврђује се на отвореном и равном простору пречника најмање 20 m при чему се микрофон фонометра мора налазити на висини од 0,5 m до 1,5 m и на удаљености од 7 m испред возила, а мотор не сме бити у раду

Уређаји за давање звучних знакова, као што су звонце, труба или сирена на бициклима и бициклима са мотором морају бити уграђени и изведени тако да им јачина звука не сме износити мање од 70 dB (A)

Уређај за давање звучних знакова на моторним возилима не сме производити звук јачине преко 104 dB (A)

Члан 101

Највише граничне дозвољене спољне буке коју поједине прете возила смеју производити јесу

- 1) за возила на два точка, и то за
  - а) бицикле са мотором — 78 dB (A),
  - б) мотоцикле са двотактним мотором радне запремине до 125 cm³ — 82 dB (A), а за мотоцикле радне запремине мотора преко 125 cm³ — 84 dB (A)
  - в) мотоцикле са четворотактним мотором радне запремине до 125 cm³ — 82 dB (A) запремине од 125 до 500 cm³ — 84 dB (A), а запремине преко 500 cm³ — 86 dB (A),
- 2) за моторна возила на три точка — 85 dB (A),
- 3) за моторна возила на четири или више точка, и то за
  - а) путничке аутомобиле и комбинована возила — 84 dB (A),
  - б) теретна возила и аутобусе највеће дозвољене масе до 3,5 t — 85 dB (A), преко 3,5 t и са мотором снаге до 147 kW — 89 dB (A), а са мотором снаге преко 147 kW — 92 dB (A)

За возила која су у експлоатацији дуже од једне године највиша гранична дозвољена спољна бука износи за 3 dB (A) више од највише граничне предвиђене у ставу 1 овог члана за односну врсту возила

Спољна бука нових возила која су у експлоатацији до једне године утврђују се на начин предвиђен Правилником број 9 — Једнообразни прописи за хомологацију возила у погледу буке (Уредба о ратификацији Правилника број 9 и Правилника број 10 који се односе на хомологацију возила у погледу буке и у погледу спречавања радио-сметњи — „Службени лист СФРЈ“ — Међународни уговори и други споразуми, бр 16/72), односно према нормативима прописаним у одговарајућем југословенском стандарду

Члан 102

Уређаји и опрема који се уграђују у возила морају бити одобреног типа (хомологовани) по важним нормативима за поједине прете тих уређаја и опреме

Х ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 103

Ниже наведене одредбе овог правилника примењују се на возила која су произведена, односно произведена и укључена у саобраћај, и то

- 1) после 1 јануара 1970 године
  - а) одредба члана 38 став 2
  - б) одредба члана 46 став 1 тачка 1,
- 2) после 1 априла 1971 године
  - а) одредба члана 14 став 2,
  - б) одредба члана 16 став 5,
  - в) одредба члана 19 став 7,
  - г) одредба члана 31 став 3
  - д) одредба члана 35,
  - ђ) одредба члана 41 ст 2 и 4,
  - е) одредба члана 43
  - ж) одредба члана 44,
  - з) одредба члана 45
  - и) одредба члана 46 ст 4 и 5,
  - ј) одредба члана 49 став 1, која се односи на светлосни или звучни знак за контролу рада пока-

зивача правца и бројномер са путомером и светилњом за осветљавање из мотоциклу,

- к) одредба члана 50 став 1,
  - л) одредба члана 52 ст 2 и 5,
  - љ) одредба члана 55 став 2,
  - м) одредбе чл 56 до 58
  - н) одредба члана 60 став 1,
  - њ) одредба члана 62,
  - о) одредба члана 64 став 1,
  - п) одредба члана 67,
  - р) одредба члана 84 ст 1 до 3,
  - з) после 1 јануара 1972 године
    - а) одредба члана 53 став 4,
    - б) одредба члана 54 ст 2 до 4,
    - в) одредба члана 63 став 3,
    - г) одредба члана 101 став 1,
    - д) после 1 јануара 1973 године
      - а) одредба члана 10 ст 1 и 2,
      - б) одредба члана 13, осим става 1 тачка 2,
      - в) одредба члана 15 ст 6 и 9 (за теретна и прикључна возила преко 10 t и за аутобусе преко 7 t највеће дозвољене масе) као и одредба става 10,
    - 5) после 1 јануара 1976 године — одредба члана 16 став 6 у односу на моторна и прикључна возила намењена превозу путника, највеће дозвољене масе преко 7 t,
      - 6) после 1 јануара 1978 године
        - а) одредба члана 16 став 10,
        - б) одредба члана 19 став 9,
        - в) одредба члана 41 став 1 тачка 2, а до тог рока примењиваће се одредба тачке 1 става 1 тог члана,
          - 1) одредба члана 83 став 3,
          - 2) после 15 марта 1979 године
            - а) одредба члана 41 став 11 — у односу на моторна возила на три, четири или више тачкова и на прикључна возила,
            - 8) после 1 јануара 1980 године
              - а) одредба члана 13 став 1 тачка 2,
              - б) одредба члана 16 став 6 — у односу на моторна и прикључна возила — аутобусе највеће дозвољене масе до 7 t и теретна и прикључна возила највеће дозвољене масе до 10 t,
              - в) одредба члана 16 став 8,
              - г) одредба члана 31 став 1 — у односу на моторна возила на два тачка и моторна возила на три тачка која нису шира од 1,3 m, и у односу на прикључна возила ширине веће од 1,8 m,
              - д) одредба члана 80 став 3,
              - е) одредба члана 64 став 2
- Низке наведене одредбе овог правилника примењиваће се на возила која се произведу, односно произведу и укључе у саобраћај, и то
- 1) после 1 јануара 1983 године
    - а) одредба члана 19 став 8 — у односу на помоћну унакрсну прикључну везу која ће спречити да руда, односно приклица скрене у страну,
    - б) одредба члана 26 став 3
    - в) одредба члана 27 став 4,
    - г) одредба члана 49 став 1 тачка 3в,
    - д) одредба члана 61 став 5,
    - е) одредба члана 72
    - 2) после 1 јануара 1984 године
      - а) одредба члана 49 став 1 тачка 3 под а — у односу на резервоар енергије,
      - б) одредба члана 67 став 1 — у односу на комбинована возила,
      - в) одредба члана 84 став 4,
      - г) одредба члана 93 став 1,
      - 3) после 1 маја 1985 године

а) одредба члана 46 став 1 тач 2 до 4 — у односу на путничке аутомобиле до четири седишта, путничке аутомобиле који вуку камп-приколицу и комбинована возила,

- б) одредба члана 63 став 4,
- в) одредба члана 64 став 5,
- г) одредба члана 96 став 6

Члан 104.

Изузетно од одредбе члана 25 став 3 овог правилника, на возилима која су произведена, односно произведена и укључена у саобраћај до 1 октобра 1982 године светлост главних фарова може бити беле или жуте боје

Члан 105

Одредба члана 65 став 1 овог правилника не примењује се на путничке аутомобиле који су произведени, односно произведени и укључени у саобраћај пре 1 јануара 1977 године

Члан 106

Изузетно од одредбе члана 67 овог правилника, на возилима која су произведена, односно произведена и укључена у саобраћај до 2 маја 1975 године, уређај за обезбеђење возила од неовлашћене употребе, којим се спречава окретање тачка управљача или померање рунице мењача, може бити посебно изведен и не мора бити уграђен у возило

Члан 107

На возила која су произведена, односно произведена и укључена у саобраћај до дана ступања на снагу овог правилника, одредба члана 68 став 5 примењиваће се почев од 1 јануара 1984 године.

Члан 108

Изузетно од одредбе члана 95 став 1 тачка 2 овог правилника, за возила која се произведу, односно произведу и укључе у саобраћај пре 1 јануара 1980 године, коефицијент апсорпције светлости може да износи највише $K = 3,52 \text{ m}^{-1}$, или да при раду оптерећеног мотора не производи издувне гасове тамније од боје која је обележена бројем 2 Рингелманове скале или бројем 5,5 Бошове скале, или одговарајућим вредностима добијеним мерењем другим апаратима

Члан 109

На моторна и прикључна возила оружаних снага Социјалистичке Федеративне Републике Југославије не примењују се одредбе чл 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 19, 23, 29, 35, 49 60 и 61, члана 63 ст 2 и 3 и чл 67 и 94 овог правилника

Члан 110

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о уређајима, опреми, димензијама и укупним тежинама возила у саобраћају на путевима („Службени лист СФРЈ“, бр 20/75, 58/76, 20/78 и 4/80)

Члан 111

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу СФРЈ“

Бр 1933/2
4 јуна 1982 године
Београд

Председник
Савезног комитета за
саобраћај и везе,
Назми Мустафа с р.